

Lakialoite 142

Virpa Puisto /sd ym.: Lakialoite laeiksi lastensuojelulain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunnalle

YLEISPERUSTELUT

Vuoden 1993 valtionosuusuudistuksen yhteydessä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet muutettiin laskennallisiksi. Laskennallisesta valtionosuusjärjestelmästä on seurannut ongelmia rahoittaa kunnissa satunnaisesti tarvittavia, kalliita erityispalveluita, esimerkiksi pitkäaikaisia lastensuojelun laitossijoituksia, joiden kustannuksia ei niiden harvalukuisuuden vuoksi kyetä ottamaan huomioon laskennallisessa järjestelmässä. Ongelma korostuu asukasluvultaan pienissä kunnissa, joissa yhdenkin lastensuojelutapauksen kustannukset saattavat vai-

kuttaa merkittävästi kunnan talousarvioon. Ongelma todettiin jo valtionosuusjärjestelmää uudistettaessa.

Koska on tärkeää, että kaikki kunnat ovat lakisääteisesti mukana lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmässä, sen toteuttaminen edellyttää, että kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista erotetaan tasausjärjestelmää varten vuosittain määräraha, jolla valtio osallistuu tasausjärjestelmän rahoittamiseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki lastensuojelulain muuttamisesta

5 a §. Suurten kustannusten tasausjärjestelmä. Säännöksen 1 momentista ilmeni lastensuojelun tasausjärjestelmän tarkoitus. Säännöksen mukaan tasausjärjestelmän tarkoituksena on tasata lastensuojelun suurten kustannusten kunnalle aiheuttamaa taloudellista rasitusta sekä ohjata voimavaroja siten, että lastensuojeluasiakkaat saavat tarkoituksenmukaiset ja oikea-aikaiset palvelut. Tämän tavoitteen varmistamiseksi jokaisella kunnalla on velvollisuus kuulua lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän piiriin.

Tasausjärjestelmän toimeenpanosta vastaavat 2 momentin mukaan erityishuoltopiirien kuntayhtymät, jotka määräytyvät kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 7 §:n mukaan. Valtion korvaus tasausjärjestelmään, josta säädetään 5 c §:n 2 momentissa, maksetaan erityishuoltopiirien kuntayhtymille. Erityishuoltopiiriin kuntayhtymät perivät myös kuntien rahoitusosuudet, joista säädetään 5 c §:n

1 momentissa, sekä suorittavat kunnille toteutuneisiin suuriin lastensuojelukustannuksiin perustuvat tasauskorvaukset.

5 b §. Tasauskorvauksen perusteet. Säännöksen 1 momentissa säädetään niistä perusteista, joiden mukaan kunnalla on oikeus saada korvausta jo toteutuneista suurista lastensuojelukustannuksista. Kustannukset lasketaan perhekohtaisesti. Korvaukseen oikeuttavia kustannuksia ovat sellaiset lastensuojelutoimenpiteistä aiheutuneet kustannukset, jotka on kirjattu lastensuojelulain 11 §:ssä tarkoitettuun huoltosuunnitelmaan. Kunnalla on näistä kustannuksista säännöksessä säädetty vuosittainen omavastuu, joka jää omavastuurajan 150 000 markkaa alittavalta osin kokonaan kunnan maksettavaksi. Omavastuurajan ylittävistä kustannuksista kunta saa tasausjärjestelmästä korvauksena 70 %, ja kunnan maksettavaksi niistä jää 30 %. Vuosittaiset perhekohtaiset kustannukset lasketaan alkaen siitä päivästä, jona lastensuojelulain 11 §:n mukainen ensimmäinen huoltosuunnitelma laadittaisiin. Erityishuoltopiirien kuntayhty-

millä on 2 momentin mukaan oikeus päättää, että kunnan omavastuuraja ja omavastuuprosentti ovat alhaisemmat kuin 1 momentissa säädetään.

Tasausjärjestelmästä voidaan antaa tarvittaessa yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksella. Kustannusten osalta tämä voi koskea ainakin avohuollon tukitoimien kustannusten korvaamista.

5 c §. Tasausjärjestelmän rahoitus. Säännöksen 1 momentin mukaan erityishuoltopiirin kuntayhtymän kunnat rahoittavat tasoituksen siltä osin kuin kuntayhtymän saama valtion korvaus ei kata tasausjärjestelmästä kunnille maksettujen korvausten kustannuksia.

Valtion korvauksen on 2 momentin mukaan tarkoitus kattaa noin puolet tasausjärjestelmän kokonaiskustannuksista. Valtion talousarviossa korvaukseen vuosittain varattava määräraha määritellään kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkaneen vuoden aikana maksettujen tasauskorvausten perusteella. Säännöksen mukaan valtion korvaus jaetaan erityishuoltopiirien kesken puoliksi niiden alle 21-vuotiaiden asukkaiden määrien suhteessa ja puoliksi jäsenkunnille maksettujen korvausten määrän suhteessa.

Pykälän 3 momentissa määritellään, miten kunnan asukasluku tässä säännöksessä määräytyy. Valtion korvaukseen sovelletaan 4 momentin mukaan soveltuvin osin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia.

2. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

7 §. Lakiin lisätään 7 §, jonka perusteella erityishuoltopiirien kuntayhtymät huolehtivat lastensuojelulaissa tarkoitetun suurten kustannusten tasausjärjestelmän toimeenpanosta.

3. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

30 a §. Lastensuojelun suurten kustannusten tasaus. Säännöksen 1 momentin mukaan valtion

korvaus lastensuojelulaissa tarkoitettuun suurten kustannusten tasaukseen maksetaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (517/1977) 7 §:n mukaan määräytyvälle erityishuoltopiirin kuntayhtymälle. Valtion korvaus maksetaan kuntayhtymälle tasasuuruusin erin kalenterikuukauden 11 päivään mennessä.

30 b §. Korvauksen rahoitus. Säännöksen 1 momentin mukaan 30 a §:n 1 momentissa tarkoitettua valtion korvauksen kokonaismäärää vähentää vastaavalla summalla tämän lain 10 §:n mukaan määräytyvää käyttökustannusten valtionosuutta. Säännöksen 2 momentissa säädetään, että valtion korvauksen kokonaismäärää vahvistetaan vuosittain valtion talousarvion yhteydessä. Kuntayhtymien osuudet valtion korvauksesta sen sijaan vahvistetaan vuosittain asianomaisen ministeriön päätöksellä. Kuntayhtymien kesken jako-osuudet määräytyvät siten kuin lastensuojelulain uudessa 5 c §:n 2 momentissa säädetään.

30 c §. Tasauksen seuranta. Tasausjärjestelmästä kunnille maksettujen korvausten määrä on pohjana, kun määritellään valtion korvaukseen varattavaa määrärahaa valtion talousarvion yhteydessä sekä kun määritellään kuntayhtymien osuutta valtion korvauksesta. Tämä tieto kuntayhtymien tulee toimittaa asianomaiselle ministeriölle kalenterivuositain maaliskuun loppuun mennessä. Erityishuoltopiirien tulee myös ilmoittaa korvausten perusteina olevista toimenpiteistä. Asianomainen ministeriö antaa asiasta tarvittavat määräykset.

33 §. Oikaisumenettely. Säännökseen lisätään, että kunnalla tai kuntayhtymällä on oikeus tehdä oikaisuvaatimus valtionapuviranomaisen päätökseen lastensuojelun suurten kustannusten taasaamiseen tarkoitetusta korvauksesta.

39 §. Valtionapuviranomainen. Asianomaisen ministeriön tehtäviin valtionapuviranomaisena lisätään 30 a §:ssä tarkoitettua korvauksen maksaminen erityishuoltopiirin kuntayhtymille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lastensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 5 päivänä elokuuta 1983 annettuun lastensuojelulakiin (683/1983) uusi 5 a, 5 b ja 5 c §, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

5 a §

Suurten kustannusten tasausjärjestelmä

Lastensuojelun suurten kustannusten kunnalle aiheuttaman taloudellisen rasituksen tasaamiseksi sekä voimavarojen ohjaamiseksi siten, että lastensuojelun asiakkaat saavat tarkoituksenmukaiset ja oikea-aikaiset palvelut, tulee jokaisen kunnan kuulua tässä laissa tarkoitetun tasausjärjestelmän piiriin.

Tasausjärjestelmän toimeenpanosta huolehtivat kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 7 §:n mukaan määräytyvät erityishuoltopiirin kuntayhtymät, joille 5 c §:ssä tarkoitettu valtion korvaus maksetaan.

5 b §

Tasauskorvauksen perusteet

Kunnalla on oikeus saada tasausjärjestelmää korvauksena 70 prosenttia sellaisista kustannuksista, jotka aiheutuvat tämän lain 11 §:ssä tarkoitettuun huoltosuunnitelmaan kirjatuihin lastensuojelutoimenpiteistä ja perhekohtaisesti yhteenlaskettuina ylittävät 150 000 markkaa vuodessa (*kunnan omavastuuraja*) ensimmäisen huoltosuunnitelman laatimispäivästä lukien.

Erityishuoltopiirin kuntayhtymä voi päättää, että kunnan omavastuuraja on edellä 1 momentissa säädettyä alempi tai että kunnalle korvataan omavastuurajan ylittävistä kustannuksista yli 70 prosenttia.

Tasausjärjestelmän piiriin kuuluvista kustannuksista ja muista tasauskorvauksen perusteista sekä järjestelmän toimeenpanosta säädetään tarvittaessa tarkemmin asetuksella.

5 c §

Tasausjärjestelmän rahoitus

Kunnat rahoittavat tasauksen siltä osin kuin 2 momentissa säädetty valtion korvaus ei sitä

kata. Jollei toisin ole sovittu, kuntien rahoitusosuus määräytyy kuntayhtymän jäsenkuntien kesken niiden alle 21-vuotiaiden asukkaiden lukumäärän perusteella.

Valtio osallistuu tasauksen rahoitukseen siten, että valtion korvaus on puolet tasauksen arvioidusta kokonaismäärästä. Valtion korvauksesta puolet määräytyy 5 a §:ssä tarkoitetun erityishuoltopiirin jäsenkuntien alle 21-vuotiaiden asukkaiden lukumäärän ja puolet erityishuoltopiirin jäsenkunnille maksettujen tasauskorvausten määrän perusteella. Laskettaessa valtion korvausta käytetään kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkaneen vuoden aikana maksettujen tasauskorvausten määrää.

Laskettaessa 1 momentissa tarkoitettua kunnan rahoitusosuutta ja 2 momentissa tarkoitettua valtion korvausta käytetään kunnan asukaslukuna toimintavuotta edeltävän vuoden alussa ollutta väestötietolain (507/1993) 18 §:n mukaista asukaslukua.

Valtion korvauksen myöntämiseen ja suorittamiseen sekä oikaisuvaatimukseen sovelletaan soveltuvin osin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/1992).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1999.

Puolet valtion korvauksesta toimintavuosille 1999, 2000 ja 2001 määräytyy lastensuojelulain 5 c §:n 2 momentissa tarkoitettujen erityishuoltopiirin jäsenkunnille maksettujen tasauskorvausten sijasta niiden lasten ja nuorten lukumäärän mukaan, jotka erityishuoltopiirin jäsenkunnat ovat vuoden aikana sijoittaneet lastensuojelulain nojalla kodin ulkopuolelle. Laskettaessa valtion korvausta käytetään tällöin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määränä kaksi vuotta ennen toimintavuotta alkaneen vuoden lastensuojelutilaston mukaista määrää.

Jos perheen lastensuojeluasiakkuus on alkanut ja lastensuojelulain mukainen huoltosuunnitelma on laadittu jo ennen tämän lain voimaantulo-

loa, lasketaan tasauskorvauksen perusteena olevan vuoden alkavan lain voimaantulopäivästä eikä 5 b §:n 1 momentissa tarkoitettua ensimmäisen huoltosuunnitelman laatimispäivästä.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki

kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kehitysvammaisten erityishuollosta 23 päivänä kesäkuuta 1977 annettuun lakiin (519/1977) siitä lailla 702/1982 kumotun 7 §:n tilalle uusi 7 § seuraavasti:

7 §

Erityshuollon lisäksi 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut erityishuoltopiirien kuntayhtymät huolehtivat lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettujen suurten kustannusten tasausjärjestelmän toimeenpanosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1999.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 33 ja 39 §, sellaisena kuin ne ovat, 33 § laissa 1150/1996 ja 39 § laissa 1446/1995, sekä *lisätään* lakiin uusi 4 a luku seuraavasti:

4 a luku

Lastensuojelun suurten kustannusten tasaus

30 a §

Lastensuojelun suurten kustannusten tasaus

Valtion korvaus lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettuun lastensuojelun suurten kustannusten tasaukseen maksetaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (517/1977) 7 §:n mukaan määräytyvälle erityishuoltopiirin kuntayhtymälle.

Korvaus suoritetaan tasasuuruisin erin kalenterikuukauden 11. päivään mennessä.

30 b §

Korvauksen rahoitus

Edellä 30 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen valtion korvauksen kokonaismäärä vähentää vastaavalla summalla 10 §:n mukaan määräytyvää käyttökustannusten valtionosuutta.

Valtion korvauksen kokonaismäärä vahvistetaan vuosittain valtion talousarvion yhteydessä ja kuntayhtymien osuudet korvaukseen vahviste-

taan vuosittain asianomaisen ministeriön päätöksellä niiden määräytymisperusteiden mukaan, joista on säädetty lastensuojelulain 5 c §:n 2 momentissa.

30 c §

Tasauksen seuranta

Erityishuoltopiirin kuntayhtymän on ilmoitettava asianomaiselle ministeriölle vuosittain maaliskuun loppuun mennessä edellisenä vuonna maksettujen tasaukorvausten kokonaismäärä ja tiedot tasauksen perusteena olleista toimenpiteistä. Asianomainen ministeriö antaa tarkemat määräykset ilmoitettavista tiedoista.

33 §

Oikaisumenettely

Milloin kunta tai kuntayhtymä on tyytymätön kuntien valtionosuuslain 20 §:ssä tarkoitettuun päätökseen valtionosuuden myöntämisestä, päätökseen perustamishankkeeseen suoritettavasta lopullisesta valtionosuudesta tai päätökseen lastensuojelun suurten kustannusten tasaamiseen

tarkoitetusta korvauksesta, kunnalla tai kuntayhtymällä on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä päätöksen tehneelle valtionapuviranomaiselle kirjallinen vaatimus päätöksen oikaisemisesta. Päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus.

39 §

Valtionapuviranomainen

Asianomainen ministeriö on kuntien valtionosuuslaissa tarkoitettu valtionapuviranomainen asioissa, jotka koskevat käyttökustannusten valtionosuuksia, 30 a §:n 1 momentissa tarkoitettua korvausta ja 23 §:ssä tarkoitettuja neuvotteluja yhteisen hankkeen aloittamisvuodesta silloin, kun kysymyksessä on suuri hanke. Muissa asioissa valtionosuusviranomainen on lääninhallitus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1999.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1998

Virpa Puisto /sd
Maija Rask /sd
Anne Huotari /vas
Hannes Manninen /kesk
Marjatta Vehkaoja /sd

Paula Kokkonen /kok
Mikko Kuoppa /va-r
Margareta Pietikäinen /r
Liisa Hyssälä /kesk
Osmo Soininvaara /vihr
Maija Perho /kok

Pirkko Peltomo /sd
Marja-Leena Viljamaa /sd
Juha Rehula /kesk
Kari Kantalainen /kok
Eero Lämsä /kesk

